

Q. Nyilvántartás, jelentések

Naprakész törzskönyvi nyilvántartást kell vezetni minden hallgatóról, tanulmányi előmenetelükről a felvételeitől a diploma megszerzéséig. A tanárok személyi anyagában folyamatosan nyilván kell tartani tudományos munkásságuk eredményeit, minősítésüket, előléptetésüket, stb. Irattárban őrzendők a tantervek, különféle szabályzatok, a tanári konferenciák jegyzőkönyvei. E visszakereshető dokumentumok alapján készül az iskola éves beszámolója. Megőrzésük az iskola történetének dokumentumbázisát jelenti.

R. Tervezés

Az iskola céljára és feladataira alapozva kell az éves és a középtávú terveket készíteni. Elemezni kell a társadalmi fejlődésben és a könyvtárügyben várhatóan bekövetkező változásokat. A terv egyébek közt feltétlenül tartalmazza a felveendő hallgatólétszámot, az oktatószemélyzetben és a tantervekben előrelátható változásokat, valamint a költségvetést.

Unatkoznak-e a könyvtárosok?

(Vita a könyvtároshivatásról)

Az alábbiakban ismertetett vita a Buch und Bibliothek c. NSzK folyóiratban zajlott (1976. 9. - 1977. 1. számokban). A vita anyagából KATSÁNYI Sándor készített összefoglalást.

Foglalkozása: könyvtáros; ismertetőjele: unalom. - "Egy svéd kolléga megkérdezte: mit csinál voltaképp a hihetetlenül sok könyvtáros az NSzK-ban? - Nos, mit csinálnak? Katalóguscédulát irnak, cédulákat rendeznek. Statisztikát vezetnek. Kedvetlenül lapoznak az új könyvekben. Bus arc kifejezésük elárulja: szenvednek. A végtelen, leküzdhetetlen unalomtól szenvednek."

E hizelgőnek nem nevezhető vélemény különlegessége, hogy egy könyvtári szakfolyóiratban jelent meg, s a lap felelős szerkesztője - D. Segebrecht - írta, a szabad véleménynyilvánításra fenntartott "kommentár" rovatban. S nehogy bárki is szándékoltnál szelidebben értelmezhesse sorait, így folytatja: "A szabályról beszélek, nem a kivételről. Arról a 2600 kollégáról, akiknek fejfájást okoz egy szögletes zárójel elhelyezése, és nem arról a 200-ról, akiknek már csak azért sincs fejfájásuk, mert értelmes és komoly dolgokkal foglalkoznak. A könyvtárakban annyi mogorva közönyösséggel, annyi kedvetlenséggel találkozunk, mint a bejelentőhivatalokban vagy a vasuti pénztárak ablakaiban."

A vihar. - A cikk írója szelet vetett s vihart aratott. Talán nagyobb, mint amekkorát támasztani kívánt. 62 válaszlevél érkezett könyvtárosoktól, egész kollektívától és hivatalos intézményektől is. Egy részük a cikket író szerkesztő azonnali elbocsátását követelte. A Német Könyvtár-

rosok Egyesületének vezetősége is porondra lépett: "Hamis és rágalmazó állításokra egy felelős újságírónak akkor sincs szüksége, ha vitát akar kezdeményezni. A közlemény magában is balszerencsés, a közvéleményre tett hatása pedig kinos és káros" - írják nyilatkozatukban. - A szerkesztőség nagyvonalu volt: valamennyi levelet változtatás nélkül közölte. (Sőt, irónikusan rálicitálva a levelek hangjára, ilyen alcimeket adott a vitarovatnak: "Rágalom! Egész szakmánk becsmérése!"... "Megdöbbenés és felháborodás egy dilettáns, arrogáns rosszindulatu és botránys közleménnyel kapcsolatban".) A levelek közlésével a lap olyan dokumentumanyagot adott az olvasó kezébe, mely a vitatott kérdéseken túl is sok mindentől árulkodik.

Védekező mechanizmusok. - Amit a levéláradat elsősorban jelez: a könyvtárosok szakmai érzékenysége, a szakmát ért kritikára való ingerült reagálás. A levelek hangneme a tragikus pátosztól az erőteljes agresszivitásig terjed, ám a humor hiányzik belőle. (Pedig a szituáció humorosan is felfogható lenne: a kommentáriró - maga is régi könyvtáros - egy szakmai lap hasábjain vagdos válogatott gorombaságokat a szakmabeliek fejéhez.) A hozzászólók többsége a legsúlyosabbnak érzett vád, az "unalom" ellen védekezik felháborodottan. Többen hivatkoznak a nagyon is sok munkára, a tulterheltségre, kimutatva a svéd könyvtárüggyel való összehasonlítás hamisságát. (Hamburgban, Hannoverben és Nyugat-Berlinben egy-egy közművelődési könyvtárosra évi 16 ezernél több könyvkölcsönzés jut, Stockholmban viszont 13 ezer, Göteborgban pedig csak 9 ezer!) Más hozzászólók a tartalmi munka hiányolását érzik alaptalannak a cikkben. A kiállításokra és rendezvényekre hivatkoznak, az iskolákkal, muzeumokkal, színházakkal, egyetemekkel való együttműködésre, a vendégmunkásokkal való foglalkozásra, a könyvtárhasználati bevezetésekre, vagyis mindarra a tartalmi munkára, melyet végeznek, s méginkább végeznének, ha a sok kölcsönzéstől még maradna rá idejük. Segebrecht Könyvtáros-képe torz - írják mások - mivel az emlegetett rutinmunkákat a mai munkamegosztás mellett általában a könyvtári asszisztensek látják el: Bielefeldben pl. a 70 fős személyzetből a 14 diplomás könyvtáros valóban tartalmi munkát végez, Brémában a 104 közművelődési könyvtári munkatárs közül mindössze egy könyvtáros és három megfelelő segéderő végzi az évi kétmillió márka értékű új könyv katalógizálását. A "Kommentár"-ban közölt nézetek tehát valótlanak és ráadásul nagyon károsak: ha eljutnak a kívülállókhoz, például a könyvtárfenntartókhoz, rombolják a könyvtárak tekintélyét, s a könyvtárosok gyatra anyagi és erkölcsi megbecsülésének ügyét még reménytelenebbé teszik. De hát nem új dolog - füzi hozzá egy levélíró -, hogy a terepen dolgozókat az íróasztal mellett ülők bírálgatják.

Önvizsgálat. - A hozzászólók másik, higgadtabb tábora úgy találta, hogy a vitaindító cikk valós problémákat is feszeget: a könyvtárosok egy része, ha nem is "unottá", de rezignálttá válik. Miért? Mert tevékenységükben még mindig túl sok a rutinmunka és az adminisztrációs feladat; elmaradott a könyvtári munka automatizálása és racionalizálása. A skandináv és az angol-amerikai könyvtárosok jobban tudnak dolgozni, mert az ottani könyvtárügy központi szolgáltatásai racionálisabbak - ebben kell a rezignáltság és "unottság" okát keresni, s nem a német könyvtároslélekekben - füzik hozzá. Igaz, hogy még a rutinmunka végzésébe is több egyéni kezdeményezést lehetne vinni, ehhez viszont a könyvtárvezetésnek kellene

ilyen irányu motivációt adni; kellene, ám a könyvtárvezetés bürokratikus módszerei ezt nem teszik lehetővé. E gondolatmenetet mintegy illusztrálja annak a fiatal könyvtárosnőnek a levele, aki saját példájára hivatkozik: hivatástudattal és kitűnő szakbizonyítvánnyal foglalta el munkahelyét egy ifjúsági könyvtárban, ott azonban a lélekölő rutinmunka, a minden egyéni kezdeményezést elsorvasztó bürokratikus vezetés kedvét szegte. Otthagytá a könyvtárat, ma pedagógus és végre nem unatkozik. Egyébként ő az egyetlen, aki teljes mértékben egyetértett a Segebrecht cikkével...

Meddig terjed a véleményszabadság? - Az önkritikus elemzések csendes hangját tulharsogják a felháborodott levelek, melyek a cikkíró felelősségrevonását követelik. "Ha egy újságíró nem tiszteli a tényleget, keressen más foglalkozást!" - "Segebrecht ur nem lehet tovább szerkesztő!" - "Az unalom nem a könyvtárakban, hanem a szerkesztőségben terjeng, ha ilyen olcsó provokációt szül!" - "Ha Segebrecht ur nem távozik, én lépek ki a Könyvtáros Egyesületből!" - "Szakmai lapunk szerkesztője nem pótolhatatlan" stb. A lap mindezeket változatlanul közölte.

"A könyvtárosok, akik elvben olyan nagyra értékelik a gondolat-szabadságot, a sajtószabadságot - elmélkedik hozzászólásában M. Rothe - egy őket bíráló kommentár olvasásakor nem találnak más megoldást, mint a szerző azonnali elbocsátását? Aggasztó, hogy a nyilatkozatok többsége ilyen, és senki sincs, aki - függetlenül attól, hogyan vélekedik a cikkről - kissé büszke lenne arra, hogy egy egyesületi lapban ilyen szabad vélemény-csere egyáltalán lehetséges."

Berekesztés. - A lap szerkesztősége záró közleményében sem visszakozott, csak azt hangsúlyozta, hogy a vitatott cikk nem volt rossz-akaratu, nem akarta a könyvtárosokat nevetségessé tenni. A tulzott bürokrácia, az adminisztráció ellen irányult, mely a könyvtárosokat - a cikkben használt "unott" szó valóban nem volt helyes kifejezés - rezignálttá teszi. Egyébként pedig - írja a nyilatkozat - vitacikkre vitával kell válaszolni. Miért elképzelhetetlen, hogy egyszer a könyvtárosok munkájáról is kritikusan vitatkozzunk?

A könyvtárak helye a tudományos tájékoztatás országos rendszerében

Hanna UNIEJEWSKA

A szerző O miejsce bibliotek w krajowym systemie informacji naukowej c. tanulmányát (Przegląd Biblioteczny, 1976. 3.no. 265-277.p.) FUTALA Tibor tömörítette.

Lengyelországban a tudományos tájékoztatás országos rendszerével kapcsolatos koncepciók eddig két lezárt fejlődési szakaszon mentek át. Az elsőre, amely kb. 1969-ig tartott, a könyvtárak tájékoztatási szerepének szinte teljes negligálása volt a jellemző. A második, lényegében 1975-ig terjedő szakaszban részint az első szakasz koncepcionális elképzeléseinek vitatására és kritikájára, részint a két rendszer - a tájékoztatási és a könyvtári - képviselőinek egymás iránt való pozitív "nyitására" került sor.